



LETO VIII.

21. MARCA 1955

ŠTEV. 161.

POLITIČNI BEGUNCI

Kakor je primer nasilnega vračanja jugoslovanskih beguncev iz Italije vsega obžalovanja vreden, tem bolj, ker se repatriacija izvaja pod ščitom "krščanske demokracije", je vendar nekoliko zapleten. V drugem delu današnje številke objavljeno poročilo in uvodnik tržaškega PICCOLA nakazujeta vrsto činiteljev, ki jih kaže proučiti, da bi lažje presodili položaj.

Povsem naravno se nam zdi, da preko meje došli begunec najprej pade v roke italijanskim vojaškimi odnosno policijskim oblastem. Težko je pričakovati, da ne bi te oblasti same takoj zaslišale begunca in od njega poleg vzrokov bega zvedele še kaj drugega zanimivega. Šele po tem pride v poštev mednarodna organizacija, ki ima na skrbi begunce. Tako zavisi popolnoma od italijanskih oblasti, kdaj in še sploh izroči begunca tej organizaciji.

Načeloma se mednarodna organizacija bavi samo s primeri političnega begunstva. Ker pa je točna kvalifikacija takega begunstva v obstoječih izrednih prilikah težavna, ker ni neke jasne črte ločnice med n. pr. "političnim" in "ekonomskim" beguncem, zato je prav lahko, da pade v oskrbo Visokega komisarja za begunce pri Združenih narodih tak begunec, ki ga rdeča politična policija morda sploh nikdar ni prega njala. Taki primeri so vendar pogosti in poznani. Praktično torej zavisi od različnih činiteljev, kakšno oznako dobi tak begunec. Že vsak posamezni primer je delno sam sebi sodnik. Dalje urad, ki dobi begunca v roke. Tretjič pa odločujoča oseba v tistem uradu. Kljub nekim splošnim načelom za vso mednarodno organizacijo so razlike med kvalificiranjem podobnih primerih včasih občutne. To je namreč prav mogoče, če si predstavimo načelnika urada, ki ga preveva krščansko usmiljenje, in takega, ki hoče biti samo dober birokrat.

Prav možno je, da sta po tržaškem sporazumu Italija in Jugoslavija sklenili kak dogovor o vračanju 'nepolitičnih' beguncev. Za tak korak imajo Lahi za dom in svet na pretek opravičil in izgovorov, od ustave do slavofobije, antikomunizma in lastne brezposelnosti. PICCOLO govori vendar dovolj razumljivo. V koliko pa odgovarja dejstvom pa je i = tak postranska stvar za one, ki pri tem ne bodo oškodovani.

Po vsem tem torej ni presenetljivo, če mnogi begunci mednarodnega urada sploh ne vidijo. Kajti če je došli begunec tako neokreten - sam najbrž misli, da govori zelo pametno, - da kot vzrok bega navede vpo = klic v vojaško službo ali slabe življenjske prilike ali pa "žejo po morju" in dolarjih, potem je prav mogoče, da ga policijske oblasti ne bodo smatrale za političnega begunca in ga bodo vrnile v Jugoslavijo. Spomnimo se, da je n. pr. lani v Avstriji od 220 jugoslovanskih begunc = cev tekom enega meseca samo 15 oseb izjavilo, da so bežale iz politič = nih razlogov!

Sveda je odvisno tudi pri karabinjerjih, v kakšne roke pade begunec. Širokogrudni policijski uradnik utegne beguncu celo pomagati in mu polagati besede na jezik, dočim bo drugi gledal, da novodošli za nobeno ceno ne bi vztrajal na tem, da je bežal iz političnih razlogov.

Razumljivo je tudi, da si sami kandidati za begunstvo niso na ja = snem, v kakšne pasti utegnejo po prehodu meje pasti. Morda si predstavljajo, da jih bodo vrnili, če se bodo izdali za politične begunce, - ko pa je vendar Jugoslavija na strani Zapada. Mladim indoktriniranim beguncem bi se to vendar zdelo nekaj normalnega. Kako pa naj imajo dru =



gačno predstavo o zapadnem pojmovanju politične svobode kot so jo sprejeli iz komunističnih učbenikov? Ker Zapad pošilja Jugoslaviji hrano in dolarje, prvenstveno vedo, da se na zapadu boljše živi. To pa je zelo verjetno mnogim mladim ljudem vse, kar vidijo in zaznajo.

Njihov položaj bi bil dosti boljši, če bi padli v roke starim preizkušnim beguncem, od katerih bi prejeli prvo lekcijo. To bi bilo v večini primerov možno samo v mednarodnem begunskem taborišču. Toda nesreča je v tem, da do tja sploh ne pridejo, dokler ne prestanejo karabinjer = ske preizkušnje. Iz poročil vidimo, da mnogi padejo na tem izpitu.

Kaj bi se dalo storiti, da se takšne repatriacije ne bi ponavljale? Odgovor zavisi od tega, ali je mogoče dopovedati italijanskim oblastem, da preozko tolmačijo pojem "političnega begunstva". Odnosno še prej: ali je najprej mogoče to dopovedati raznim zapadnim verskim, humanitarnim in socialnim činiteljem, ki bi - poleg slovenskih političnih vodnikov v Italiji - edini mogli vplivati na italijansko vlado. Vredno je poskusiti.

Lani v septembru smo na tem mestu razpravljali o tem vprašanju. Ugotovili smo, da so vzroki bega običajno med seboj povezani in da je zato enostavna oznaka težavna. Če namreč ocenjujemo pojem s v o b o d e s političnim merilom, in količina svobode je odvisna od političnega sistema, potem lahko mirne duše smatramo vse begunce za politične, z izjemo tistih, ki so zagrešili kazniva dejanja. "Tam kjer ni svobode, tam ni napredka, ni blagostanja, ni zadovoljstva in ni uspehov." Ker je osnovni problem človeškega sožitja že stoletja vprašanje svobode, zato sožitja ne more biti pod vladavino nasilja.

Tako so v glavnem vsi begunci žrtve političnega sistema prav zaradi pomanjkanja svobode. Kajti če bi Jugoslavija bila svobodna država, bi tudi zaradi gospodarskih razmer ne bilo treba bežati; lačen državljani bi se s potnim listom podal v svet "s trebihom za kruhom". Če bi Jugoslavija bila dežela svobodnih ljudi, bi ti voljno branili svojo svobodo in domovino in ne bi bežali pred vojaško suknjo; tako kot je običaj na vsem svobodnem svetu. In če bi jugoslovanska vlada ne zagotovila svojim državljanom dovolj kruha, stanovanj, posla in možnosti izobrazbe, bi svobodni ljudje s tako vlado pomedli. Dejstvo, da v Jugoslaviji niso vsi državljani enaki pred kruhom, stanovanjem, delom in izobrazbo in da ne morejo preskrbeti režimu odlikovanje škornja, dokazuje, da gre za politični primer. Dokazuje, da so ljudje, ki bežijo izpod tega režima, v glavnem politični begunci.

"KOORDINACIJA", KI RAZBIJA

Vse kaže, da so nekateri Slovenci prespali zadnjih petnajst let in da jih vse grozote, ki so sledile razpadu Jugoslavije, niso izmodrile. Težko si namreč predstavljamo tolikšno njihovo omejenost ali pokvarjenost da ne bi vsaj slutili, do kakšnih posledic bo lahko prišlo zato, ker izrabljajo škofovo ime za dosego pa rtijskih koristi. Ne moremo si misliti, da bi škof dr. Rožman spremenil svoje dosedanje modro in dalekovidno stališče, da je vsem nam samo nadpastir in nič več. Kdo si ga more zamisliti v vlogi kulturnega organizatorja, ki bo razporejal koncerte pevskih društev ali pa nabiral po raznih društvih prikupne Slovenke, da bodo v narodnih nošah nastopile v televizijskih oddajah? Nekaj drugega bi bilo, če bi kot škof nastopil proti morebitni nemoralnosti v kulturi, kar pa nima nobene zveze s "koordinacijo". Kot je slutiti iz dopisa na naslednjih straneh, to sploh ni v vprašanju, ker gre vendar za koordinacijo med kulturnimi ustanovami, ki ne taje krščanstva. Kot je videti gre torej spet za nov politični poskus monopoliziranja vsega slovenskega javnega življenja v zamejstvu. To na domovino ne more imeti nobenega vpliva, ker tam povratka na staro ni več. Škoda bo velika pri izseljencih in tudi beguncih, med katerimi je prosvetno delo dejansko najmočnejša sila, ki jih lahko ohrani slovenstva. Vendar pa je kot vsak napredek tudi prosvetni možen samo ob tekmovanju. Z "glajhšaltano" kulturo kljub vse mu nasilju ne uspevajo niti komunisti, pa bodo mar oni "krščanski demokraci" v Severni Ameriki!?

KLIC TRIGLAVA
57, Totland Road
LEICESTER

Izhaja 1. in 3. ponedeljek v mesecu.

ČIGAV JE ŠKOF?

(Dopis iz Severne Amerike)

Pred leti je "Slovenska katoliška liga" priredila v Slovenskem narodnem domu na St. Clair Aveniji v Clevelandu javno praznovanje šestdesetletnice ljubljanskega škofa dr. Gregorija Rožmana. Ob tisti priliki se je slavljeneč v svojem jubilejnem govoru dotaknil dvojega, ki se je dotlej širilo in vzdrževalo o njem med Slovenci v zamejstvu.

Najprej je Prevzvišeni zavrnil umetno razširjano trditev, da je on že drugič begunec; prvič naj bi namreč bežal ob koncu prve svetovne vojne iz Avstrije v Jugoslavijo. Škof je označil tako trditev kot nepravilno in je na kratko orisal, kako je takrat zapuščal Koroško popolnoma svobodno, z rednim potnim listom, brez omembe vrednih incidentov.

Druga stvar, ki se je zdela Prevzvišenemu posebej pomembna, da jo pove ob tako svečani priliki pa je bila odločna, jasna in nedvoumna za vrnitev široko razširjene trditve in mnenja, da bi bil on slovenski narodni voditelj. Prevzvišeni je s sebi lastno jasnostjo, prepričevalnostjo in nedvoumnostjo povedal javno, da on ni bil, ni in ne bo voditelj slovenskega naroda, ker preprosto ne more biti. V vsakomur razumljivih besedah je pojasnil, da on kot cerkveni dostojanstvenik ne more biti svetni voditelj naroda, ki mu pripada.

Vsi, ki so se dali podučiti, so odšli s praznovanja zadovoljni. Škof sam jim je povedal, da ni, ni bil in ne bo voditelj slovenskega naroda. Med navzočimi je bilo gotovo precej takih, ki niso mogli verjeti, da bi škof ne bil; kar je bil pravkar zanikal. Ni jim bilo prijetno, da je moral škof sam raniti njih slepa čustva o tem. Toda med množico so bili tudi taki, ki so že zdavnaj vedeli, da škof ni bil ne dvojni begunec in da ni narodni voditelj, ker kot predstavnik Cerkve nekaj takega ne more biti, a so se pri vsem svojem "narodnem, političnem in kulturnem" delovanju otepali načenjanja te bridke resnice. Tega taki "narodni ljudje" niso nikoli radi javno slišali in oznanjali. Tem ljudem je bil Prevzvišeni ne toliko simbol kot pa najprimernejše orodje za njihova "narodna, politična in kulturna" delovanja. Izjava dr. Rožmana na prošlavi njegovega 60. rojstnega dne je bila zanje preveč in po njihovem mnenju je škof tedaj zagrešil "taktično napako", kajti tako široki, nerazsodni množici pač ne gre govoriti naravnost, ker množica po mnenju teh "narodnjakov" teh stvari preprosto ne razume...

Pomembnost škofove izjave je bila toliko, da bi je ne smel pozabiti noben trezno misleč Slovenec, ki se je dotlej morda še zabaval s podobno mislijo. Popolnoma naravno je bilo pričakovati, da bodo o tej izjavi pisali nekomunistični časopisi, tako posredujoč važno sporočilo dr. Rožmana vsem Slovincem po svetu. Kot prva bi bila dolžna to objaviti clevelandška AMERISKA DOMOVINA, saj se je vršila prireditev, na kateri je Prevzvišeni povedal to izjavo; v najbližji sosesčini uredništva še več: opravniki uredniških poslov pri AMERISKI DOMOVINI je sam kot "zastopnik tiska" sedel v eni prvih vrst... Toda AMERISKA DOMOVINA, ki sicer posveča dovolj prostora vprašanjem padcev francoskih vlad, perzijskega olja in podobnih za Slovence španskih vasi, ni črhnila o vsej zadevi ene same besede. Podobno tega ni omenjala tedaj štirinajstdnevna priloga tega časopisa, SLOVENIJA. Iz tega jasno sledi, da je bila AMER. DOMOVINA med tistimi, ki jim škofova izjava ni bila všeč.

'Škofova akcija'

Oni dan so na pobudo nekega slovenskega kulturnega delavca iz vrst clevelandškega pevskega zbora "Korotan" začeli razpravljati o tem, da bi izbrali med člani raznih mlajših društev predstavništvo, ki naj bi skrbelo za koordinacijo slovenskih nastopov pred tujo javnostjo, bodisi v filmu, na televiziji, radiju ali drugače. Tako predstavništvo je bilo že davno potrebno. Zgodilo pa se je na tem pripravljalnem sestanku, da je eden navzočih odsvetoval vsakršno ustanavljanje takega predstavništva, ker da je v teku "škofova kulturna akcija", preko katere da posamezna

društva ne smejo. Človek, ki je na začudenje več navzočih to izjavil, je bil tajnik clevelandske Slovenske ljudske stranke; ko so hoteli navzoči več pojasniti o tem, se je oglasil izvedenec za tržaško vprašanje pri "Slovenskem katoliškem akademskem starešinstvu" in dejal, da je tudi on slišal, da je bil škof dr. Rožman "delegiran" za tako akcijo.

Težko si je misliti, da bi bila to resnica. Če pa je to resnica, je žalostna. Kaj naj bi imel slovenski škof v begunstvu opravka s kulturno akcijo kot tako? Saj nismo v osemnajstem stoletju, ko je neuki narod potreboval kulturnih akcij iz cerkvenih ognjišč po slovenski deželi. Anton Martin Slomšek je opravil veliko narodno delo s tem, da je uvajal med ljudi potrebno stoletje. Toda v sredi dvajsetega stoletja?

V našem času, spričo razmer in upoštevanja žalostno preteklost, spominjajo ta sklicevanja na "škofa" - oprostite - na ono priliko o cigani z medvedom. Kjerkoli se pojavi peščica ljudi, ki nastopajo z za spoznanje sumljivo preglasnimi gesli o svojem katolištvu, so ljudje, ki na ta način uporabljajo v tem smislu umetno ustvarjeno gloriole Prevzvišene nega v svoje namene: v namene zaviranja dela obstoječih društev, z namenom uprizarjati namišljene "napade" na "živo krščanstvo", v obtoževanju posameznikov, da so komunisti in da razdirajo "slovensko skupnost".

Splošni članki, opozarjajoč na to skrajno nedemokratično intrigiranje, ki ne dela Slovencem zunaj ne časti ne koristi, nimajo pravega uspeha. Pred nedavnim je "dreš" v SLOVENSKE DRŽAVI pisal o nalogah in mejah strank. Toda ali "dreš" misli, da bodo prizadeti sledili njegovim za=ključkom? Ne. Tisti javnosti, ki še ni zastrupljena, je treba povedati, kdo so ti ljudje ali pa vsaj v katerih društvih se shajajo. Tako, samo tako se bodo vedeli ogibati neiskrene druščine, ki ji nobeno sredstvo ni preveč umazano in nobena oseba dovolj sveta, da bi je ne uporabljali v svoje totalitarne namene. K pomisleku nekaterih, ki smatrajo take in podobne zadeve za "pranje umazanega perila" pred javnostjo, je treba postaviti vprašanje: Kdo je to perilo ponečedil?

Kajne, clevelandski incident, ki je bil očitno naperjen proti "Korotanu" in njegovim prijateljem, ni osamljen. Skoraj istočasno je podobna druščina ljudi v Torontu povzročila razhod tamošnjega pevskega zbora.

O tem, da je Slovenska ljudska stranka v Clevelandu rajši ustanovila društvo "Kres" kakor pa "mladinski odsek SLS", je obče znano in je bilo že pisano. Toda če se je to društvo ustanovilo zato, da bi s pomočjo znane, svojega imena nezaslužne bratovščine "Slovenskega katoliškega akademškega starešinstva" minirala slovensko prosvetno delo po tem mestu, je žalostno. In še naprej - če so cerkveno dvorano v Torontu pomagali zidati ljudje zato, da v njej ni prostora za nobene politične sestanke razen za tiste od Slovenske ljudske stranke, kar se je pred tedni dejansko zgodilo, - potem jadramo v primeru, da bi bilo kdaj doma komunizma konec - v malone podoben jarem. V interesu vseh poštenih Slovencev bi bilo, da preprečujejo te žalostne pojave. Prevzvišeni pa naj bi v interesu vse slovenske zamejske skupnosti še enkrat oglasil k besedi in črno na belem izjavil, kar je bil izjavil pred tremi leti, prepovedal izrabljanje njegovega imena v neverske in necerkvene namene, tiste dušne pastirje pa, ki so zgrešili svoj poklic, naj bi resno opomnil s svojo pastirsko palico.

Y.W.

TITO IN MOSKVA: Nedavno izmenjavo besed med Molotovom in Titom glede jugoslovansko-sovjetskih odnosov označujejo na Zapadu kot priznanje Moskve, da je res računala na Titov povratak v kominformistični blok. Molotov je namreč pred Vrhovnim sovjetom priznal izboljšanje odnosov z Jugoslavijo, toda po njegovem ne zadostuje samo normalizacija diplomatskih stikov in ostalo zavisi od Jugoslavije. Po drugi strani so Sovjeti pripovedovali satelitskim partijam, da Jugoslavija spoznava svoje napake, ki so privedle do njene izključitve iz Informbiroja. Na vse to je odločno reagiral Tito in podvomil v sovjetske namene, če želijo zares obnoviti normalnih odnosov. To je zabeležil tudi sovjetski tisk, sprva brez komentarja. Po milem komentarju nekaj dni kasneje pa bi se dalo soditi, da je Moskva uvidela, da njena pričakovanja o vrnitvi Jugoslavije v kominformo niso bila realistična. Jugoslavija namreč ne misli biti satelit izpred 1948.

(zps)

NA SILO VRAČANI BEGUNCI

(Dopis iz Trsta)

Kaj se dogaja z begunci iz Jugoslavije potem, ko se prijavijo italijanski policiji? S tem vprašanjem se že nekaj časa bavijo mnogi Tržačani, kajti za prenekaterim beguncem izgine vsaka sled in to je pač vzrok vsem mogočim govoricam. Tako pripovedujejo, da italijanska policija ne izroča begunce mednarodnemu begunskemu središču, da bi jih tam registrirali in potem zanj skrbeli. Drugi pravijo, da je bilo poslano iz notranjosti Italije "človeško meso" v zaplombiranih vagonih v Jugoslavijo. Ker si ni mogoče misliti, da bi Italijani pošiljali svoje "meso" v titovino, utegnejo biti to repatriirani jugoslovanski begunci, v kolikor ima govorica kaj podlage.

Da pa te govorice niso brez podlage, je potrdil SLOVENSKI POROČEVALEC 27.februarja letos. Članek je bil zasnovan na pisanju nekega begunskega časopisa, češ da je zaposljevanje in emigriranje beguncev podobno "beneškemu izvozu sužnjev iz Italije in Dalmacije v muslimanske predele severne Afrike". Ker pa so po POROČEVALCU itak begunci večino ma pustolovci in kriminalci, so se končno tudi italijanske oblasti odločile za nov postopek - "začele so vračati jugoslovanske begunce". Tako so v mesecu februarju letos repatriirali "okoli 100 beguncev iz različnih krajev Jugoslavije, ki so v zadnjem času ilegalno zapustili državo". Gre za ljudi med 18 in 35 leti starosti in "v zadnjem času skoro ne mine dan, da ne bi pripeljali na jugoslovansko-italijansko mejo policijski avto, kjer karabinjerji izročajo begunce jugoslovanskim oblastem".

V Trstu se veliko govori o dogodku 5.marca.popoludne. Ko so namreč peljali iz Opčin proti jugoslovanski meji na Fernetiče 24 jugoslovanskih beguncev, jih je dvajset pobegnilo. Nastopilo je italijansko vojaštvo z oklopnimi vozili in pričelo loviti te dvakratne begunce, da bi bili nato izročeni jugoslovanskim oblastem.

Istega dne je tukajšnji PICCOLO poročal o neki drugi vrnitvi. Pred časom so namreč pristali v pristanišču Ancona štirje Jugoslovani z motorno ribiško ladjo. Na policiji so izjavili, da so zato pobegnili preko Jadrana, da bi v Italiji lahko boljše živeli. Omenjeni štirje begunci so zdaj na tem, da jih vrnejo v Jugoslavijo. Po pisanju je mogoče sklepati, da je bila ladja ukradena - torej kriminal, in da navedbe o vzroku begstva niso bile take, da bi dovoljeval pravico do zatočišča. Pri tem je mišljena izpoved, da bodo begunci boljše živeli v Italiji; torej ne gre za politično begunstvo. Drugič pa so bili begunci tako mladi, da še niso izpolnili svoje vojaške obveznosti v Jugoslaviji.

Treba je poudariti, da gre tu za postopek, ki zadeva begunce po 25.oktobru. Na mestu pa je vprašanje, če gre dejansko res samo za "ekonomske" begunce. Niso morda med njimi tudi "politični"? Kje je meja med kvalifikacijo enih in drugih? Zakaj policija ne izroča vseh beguncev mednarodnemu središču, ki naj bi jih potem opredelilo?

'ITALIJA - ZATOČIŠČE PUSTOLOVCEV'

Tržaški PICCOLO je 6.marca letos objavil daljši članek "o vrnitvi nekaj beguncev" pod naslovom "Pravica političnega zatočišča in nekaj potrebnih razlikovanj" in s podnaslovom "Naše mesto ne more za vedno ostati udobna predsoba za vse 'nezaželjene'".

Poudarjajoč da so i občinski sveti i politične stranke uvidele "neko gotovo nevarnost", ki jo tisoči beguncev predstavljajo za Trst, člankar ne pozabi ošvrkniti zaveznikov, ki da so bili "popustljivi do teh beguncev (misleč pri tem predvsem na begunce v dveh taboriščih b. cone A), tako da se je sumilo, da so bili naklonjeni tem več ali manj ilegalnim priselitvam, zahvaljujoč katerim se je sosednja Jugoslavija znebila vseh nezaželenih elementov, ki jih je dnevno odlagala na tržaškem ozemlju." In za to "vzdrževanje te čudne skupnosti je vedno

Italija plačevala stotine milijonov letno", medtem ko zavezniki niso dali niti prebite pare, kot Piccolo zatrjuje.

Po drugi strani pa, nadaljuje člankar, "se je vrnila sumnja, da je bila Jugoslavija naklonjena temu dokaj skrivnostnemu odhodu Bolgarov, Macedoncev, Albancev, Rusov, Črnogorcev, Rumunov in naravno Jugoslovancev ne samo, da bi se tako znebila 'nerodnih' državljánov, ljudi, ki jih je boljše izgubiti kot dobiti, ampak, predvidevajoč, da gredo vsi v Trst, je naravnost vzpodbujala te begunce, posebno še, ker je vedela, da more vrniti v vrste beguncev gotove ljudi s posebnimi 'misijami'." Ker so se, kot pravi PICCOLO, ti begunci po malem vrinili v tržaško življenje in delo, je končno prišlo do tega, da "so ti tisoči Balkancev sčremenili - vsaj v očeh površnega opazovalca - etnični odnosi v mestu na škodo Italijanov in ni nobenega dvoma, da je to bilo vseč Jugoslaviji."

PICCOLO se nadalje pritožuje, da se begunci, čeprav so prisiljeni živeti v taboriščih, neprestano poskušajo vrniti v redno življenje v mestu; nato vprašuje: "In zdaj, če je bilo nekaj teh beguncev vrnjenih Jugoslaviji, ali moramo reči, da je bila izdana pravica do zatočišča, ki jo daje ustava?"

V tej zvezi pojasnjuje časopis primer 40 beguncev, ki so jih italijanske oblasti vrnile Jugoslaviji 5. marca. Omenja, da so nekateri od njih skušali pobegniti "temu priznani trdemu zakonu", toda to je bilo preprečeno in so bili izročeni na obmejnem bloku v Fernetičih "odposlani sosednje Jugoslavije, ki so pa kazali kaj malo navdušenja za sprejem teh svojih sonarodnjakov."

Po PICCOLU je pribežalo v Trst od lanskega oktobra 555 ljudi; tako je zdaj skupno 4200 ljudi v begunskih taboriščih na Tržaškem. "Tisti, ki so bili vrnjeni, so bili naravno predhodno pravilno podvrženi vsem mogočim preiskavam in samo, ko je bilo ugotovljeno, da jih objektivno ni mogoče smatrati za politične preganjance", ampak le za ljudi, ki so prišli v Trst, da bi bodisi mogli emigrirati v Avstralijo, bodisi da bi dobili delo in si ustvarili dom v Trstu, bodisi ker so se hoteli izogniti kazni za kakšno kaznivo dejanje, "samo potem je bila odločena njihova vrnitev v rodno deželo". Očividno so od takih vrnitev izvzeti vsi Italijani in predvsem tisti iz cone B; ti so naši bratje in so bili nemudoma vključeni v obširno organizacijo pomoči, predvidene za izgnance."

PICCOLO navaja dalje, da je 67 Albancev, ki so pribežali v Trst iz Jugoslavije 6. januarja, priznalo, da so jih jugoslovanski graničarji pripeljali do meje z avtomobili; prav ti Albanci so tudi jasno naznanili, da želi vseh 15.000 albanskih beguncev v Jugoslaviji priti v Italijo, ker da so "naveličani takozvanega titovskega 'socializma'".

V zaključku poudarja člankar, da čeprav Italija še nadalje daje pravico zatočišča vsem političnim preganjancem in ostaja zvesta svojim tradicijam gostoljubnosti, si spričo "svojih številnih problemov in predvsem problema izgnancev iz Julijske Krajine ne more dovoliti razkošja, da bi brez diskriminacije vsrkala vse, ki se jim zdi primerno, da zapustijo "Balkan". Italija ne sme postati zatočišče vseh "neuporabnih in pustlovcev in zlasti Trst ne sme več biti udobna predsoba, odprta vsem infekcijam: fizičnim in moralnim," zaključuje PICCOLO v svetem patriotskem ognju.

Mirčo

=====

KAKŠNA BO REAKCIJA? - Težko bi bilo zanikati, da ni zadnjič poročana operacija "Focus" nad Madžarsko nič vplivala na olajšanje trde roke. Verjetno so prav po letakih in radiu vzpodbujeni kmetje pričeli dvigati glave in postavljati režimu svoje zahteve. Dejansko je namreč madžarska vlada od vseh satelitskih šla najbolj da lečkar se tiče koncesij prebivalstvu. Zdaj pa istočasno, ko poročajo iz Münchena, da so spustili velik balon s stotilijonskim letakom, prihajajo vesti, ki napovedujejo črne dneve za Madžare. Enako kot prej v koncesijah prebivalstvu gredo madžarski komunisti zdaj v skrajnos glede koncesij Moskvi. Kakšna bo reakcija kmetov in kako bo uspevala napovedana "neprisiljena" kolhozacija in boj proti kulakom? (zps)

SLOVENCİ IN MONARHIJA

Ne da se tajiti, da smo bili Slovenci nekoč precej vdani habsburškim monarhom, čeprav gotovo manj kot Hrvatje ali pa včasih srbski grafičarji. Pač posledice stoletnih tradicij in nekontroliranih slavospevov, ki so jih peele cele generacije iz prepričanja, iz klečeplastva ali pa iz špekulacije "presvitlemu cesarju". Šele zadnja leta pred prvo svetovno vojno so naši hudi narodni boji vsaj pri precejšnjem delu Slovencev bistveno ohladili tudi naša dinastična čustva. Zato se ob prevratu 1. 1918. niti spomnil ni nihče na dinastijo, ki je nad šeststo let tako mačehovsko vladala Slovincem, čeprav je užival poslednji Habsburžan nedvomno nekaj osebnih simpatij. Še manj pa je seveda po zedinjenju žaloval pri nas kdo po stari dinastiji in le znak popolnega srbskega nepoznanja naših prilik je bil, ako so sumili, da v Sloveniji še ni zamrl spomin na Habsburžane.

Konec 1. 1918. so se vse naše politične stranke hitele izrekat za republiko. Bilo je tedaj res nekoliko komično poslušati starega dr. Tavčarja ali celo prošta Kalana izjavljati se za republikanstvo, ki je bilo dotlej pri nas sploh nepoznano. Glede na to menda nihče potem ni ti opazil ni, kako so zlezele prav iste stranke kar čez noč zopet lojalno pod tron in zavzele do Karadjordjevičev približno isto stališče, kot so ga imele preje nasproti Habsburžanom. Z republikanskim bobnom je poskušal potem pri nas najprej dr. Novačan in za njim še Prepeh, toda ta pesem ni navduševala prav nikogar in tega vprašanja tudi nihče ni smatral važnega.

Pri Hrvatih je bilo republikanstvo eno glavnih gesel, ki je ne dvomno tudi učinkovalo. Nimam namenā na tem mestu raziskovati vzroke tega pojava, čeprav bi bilo to zanimivo; zlasti zato, ker so bili Hrvatje poprej do kosti črnožolti, čeprav jih je Habsburg nešteto krat perfidno izdal in cinično izročal na milost in nemilost madžarski brutalnosti, dočim Karadjordjevičem dotlej še niso mogli kaj očitati. Republikanstvo je postalo prva leta po prevratu na Hrvatskem pravi simbol njihove borbe, tako kot je bila za Srbe monarhija svetinja, o kateri sploh niso dopuščali nobene debate.

Slovence je puščal ta spor hladne. Ko smo videli srbsko stališče, smo sprejeli tega tudi mi, sicer brez kakega navdušenja, vendar z lojalnostjo. Vprašanje republike in monarhije nam ni prav nič belilo glav, kajti to vprašanje je bilo za nas najmanj sekundarnega, če ne celo tretjerazrednega pomena. Morda je bilo to tudi edino vprašanje, glede katerega smo pokazovali neko zrelo gledanje, ne samo naši politični predstavitelji temveč tudi najširše ljudske plasti. Nam je bilo srbsko malikovanje kralja in dinastije zoprno, hrvatsko republikanstvo pa demagogija.

Od Aleksandra do Petra

Toda kralju Aleksandru se je bilo z njegovo nasilno in koruptno politiko posrečilo napraviti prav vse osebne simpatije. Njegov umor je vsak obsojal, ker umor pač ne more in ne sme biti politično sredstvo, toda dvomim, če se je našel kak Slovenec, ki bi bil za njim zares žaloval. Obratno: vse je prešinilo upanje, da je izginila z njim ena glavnih ovir jugoslovanskega sporazuma in demokratične konsolidacije. Da tu ni šlo za nobeno republikanstvo, je pač dovoljen dokaz to, da je užival njegov sin Peter pri nas celo prav tople simpatije, čeprav so ga bili ob očetovem pogrebu netaktno oblekli v sokolsko uniformo, ki je pomenjala tedaj pri nas že pravo izzivanje. Te simpatije so se pokazovale tudi med vojno, ko so vse protikomunistične vojne formacije brez pomisleka in ponovno prisegale kralju Petru in je vse stavilo nanj tudi prav mnogo upanj. Teh nam ni popolnoma podrl celo njegov zloglasni govor dne 12. septembra 1944.

Vzrok teh upov je bil pač ta, ker ni mogel nihče niti slutiti, kaj se je bilo v teku vojnih let razvilo iz nekdanjega ljubeznivega Petrčka in kaj vse je uganjal med vojno v Londonu in Kairu (za kar pa nosi seveda soodgovornost tudi tedanja vlada). Šele po prihodu v

emigracijo, smo zvedeli za vse te stvari in sedaj imamo že skoro deset let sami dovolj prilike opazovati počenjanje tega človeka, ter se zgražati zaradi škandalov, s katerimi mesec za mesecem po Evropi in Ameriki ne sramoti le sebe, temveč po sili okoliščin tudi jugoslovansko ime sploh.

Prav ta počenjanja "kralja" Petra nas bodo prisilila, da bomo Slovenci končno zavzeli čisto načelno stališče do monarhije in republike. Vsak, ki sploh veruje v restavracijo demokratične Jugoslavije, se mora namreč nehote vprašati, kaj bi bilo, ako bi zasedel jugoslovanski prestol res kdaj človek takih moralnih kvalitete in takega takta, kakršnega prikazuje g. Peter Karadjordjević brez vsakega sramu že vsa zadnja leta. Pasti bi morali nujno v razmere, kakršne je uvedel v nekdanjo Srbijo Aleksander Obrenović. Ne gre tu samo za to, da ta mladi mož dosledno Slovence sploh ignorira, temveč gre za najbolj osnovne moralne in srčne kvalitete, da kakih intelektualnih niti ne omenjam ne. Po vsem, kakor se prikazuje, tudi menda ni nobenega Slovenca več, ki bi sploh reflektiral na kako njegovo "naklonjenost", toda diskvalificiral se je na zunaj dovolj tudi s tem, da sploh ni nikoli kazal kake potrebe po kakšnih stikih s Slovenci.

Nekdanjega kralja Petra II. prav res ni "rušil" nihče, temveč se je pridno rušil in gotovo dokončno zrušil sam. Zrušil se je tako temeljito, da je moralno likvidiran že celo pri vseh uvidevnih Srbih, kajti vsi se ga sramujejo in le kak velesrbski šovinst ali "ravnogorski" puistolovec ga še kdaj omenja. (Smeha vredno je dejstvo, da je celo b. ambasador g. Konstantin Fotić ob lanskoletni "dolarski" aferi pozval bivšega kralja Petra, naj - abdicira!) V tem pogledu bi mu morali biti vsi, ki upajo na vzpostavitev demokratične Jugoslavije, celo od srca hvaležni, kajti z vsem svojim postopanjem in z vsem svojim značajem je izvršil vsem Jugoslovanom to edino, a veliko uslugo, da je sam izločil iz kompleksa naših spornih vprašanj vprašanje monarhije in republike, ki je igralo nekoč, vsaj med Srbi in Hrvati, veliko in nesrečno vlogo.

Danes tega problema očitno sploh ni več, kajti takega kralja pač ne bi mogel sprejeti nikoli noben Slovenec, noben Hrvat in niti noben uvideven Srb več. Po vseh izkušnjah zadnjih let smo pa lahko trdno prepričani, da nikakor ni več daleč čas, ko bo odklanjal g. Petra Karadjordjevića še poslednji srbski zanesenjak. Tako so čas in okoliščine same rešile eno izmed perečih "jugoslovanskih vprašanj", s čemer je že precej olajšana pot do nadaljnjega sporazumevanja.

F.B.

DRAGOLJUB JOVANOVIĆ : Pred mesecem dni sem na tem mestu omenil beograjskega profesorja dr. Dragoljuba Jovanovića, predvidevajoč, da ga komunisti še niso izpustili iz zaporov. Ko sem v prejšnji številki KLICA odgovarjal na pismo uredniku v tej zadevi, sem pripomnil, da sem zgrešil kakšnokoli omembo zapadnega tiska, da bi bil profesor izpuščen. Dva dni za tem pa sem videl, da se je z isto stvarjo ukvarjal tudi vplivni MANCHESTER GUARDIAN. Izhajajoč iz dejstva, da mu ni znano, da bi dr. Jovanović bil izpuščen in da je bil obsojen samo zaradi svojih zapadnjaških pogledov, kar je bilo v stalinistični Jugoslaviji hud zločin, apelira na pomilostitev. Sklicuje se na resne vire, ki zatrjujejo, da je profesor močno bolan, a da so ga kljub temu poslali na trdo delo. Da bi Jugoslavija najučinkovitejše zavrnila take vesti, naj bi dovolila profesorju, da stopi pred zapadne časnikarje. GUARDIAN zaključuje, da ves primer ni več stvar pravice ampak prav navadno dejanje usmiljenosti.

"Tič"

DARUJTE ZA

"NAS DOM" V LONDONU

NAROČNINA ZA KLIC TRIGLAVA: 24/- za celo leto, 6/- za četrt leta. Za iznozemstvo odgovarjajoča vsota.